

פרוטוקול מס' 239

מישיבת ועדת הכלכלה
יום ג', ח' בכסלו תשל"ז - 30.11.1976
בשעה 13.30

נכח:

חברי הוועדה: חה"כ י. הורביץ - היו"ר
י. ז'קאסיר
פ. גרופר
מ. דרובלס
י. דרניצקי (יורדין)
ע. הדר (הורביץ)
א. זילברברג
מ. חריש
י. כהן

מוזמנים: פרופ' ליאון מדז'ר - הטכניון, חיפה
מנחם חן - מנכ"ל מכון הנפט
רם חביב - מ/מנכ"ל משרד המסחר
יוסף זיצ'יק - והתעשייה, לחשמל ואנרגיה
- אגף התקציבים, האוצר

מזכיר הוועדה: דוד לב
רחל שולביץ
רשמה: לאה צ'סנר

סדר-היום: הערכות הממשלה לניהול מדיניות לאומית
בתחום האנרגיה - הצעת חה"כ מ. חריש

היו"ר י. הורביץ: פותח את הישיבה.

אני מקדם בברכה את מזכיר הוועדה, דוד לב, אשר חזר מסיור לימודים בחוץ-לארץ. אני מקווה שבהזדמנות מתאימה הוא ידווח לנו על סיור זה.

כן אני מקדם בברכה את חה"כ אמיר, שהפך להיות לחבר מן המניין של הוועדה, ואני מקווה שהוא יתרום לעבודת הוועדה ולרוח הטובה השורה בה.

י. ז. אמיר: ברצוני לציין את היוזמה הברוכה של יו"ר הוועדה לקיים כאן דיון על השביחה במפעלי ים-המלח, בהשתתפות נציגי מועצת העובדים והנהלה. אני חושב שהדיון שלנו תרם לפתרון הסכסוך בנושא הפנסיה, הפיצויים והגדלת הביטוח לעובדים. אני חושב שתומנו לשיבתם המהירה והמסודרת של עובדי ים-המלח לעבודתם.

בעקבות זה אני מציע לזמן כאן דיון בהשתתפות מועצת העובדים והנהלה של אלקו, כדי לשמוע על הבעיות שם, במיוחד לאחר שהיתה החלטה של שופט בית-המשפט לענייני עבודה, אשר משום-מה אינה מתבצעת.

היו"ר י. הורביץ: אני מציע שהוועדה תשקול בדבר, כי איני חושב שעלינו להתערב בכל מקרה שיש משבר ביחסי עבודה. כאשר זה נוגע למפעלים ממשלתיים שמשבר בהם יש לו השלכות חמורות על המשק, אין לנו ברירה. איננו יכולים לראות עצמנו כפטרונים ליישב כל סכסוך בענייני עבודה, כי אני חושש שזה עלול להוות תקדים לא טוב.

ע. הרר: יותר הגיוני שוועדת העבודה תדון בזה.

י. ז. אמיר: מה שקורה באלקו קשור יותר לנושא הכלכלי מאשר ליחסי העבודה. אני חושב שעל-ידי שיחה חופשית עם הצדדים הנוגעים בדבר - מבלי שזה יהווה תקדים של התערבות ביחסי עבודה - נוכל לסייע לסייום הסכסוך. זה מפעל שקשור לממשלה, כי הוא עובד בשביל מערכת הבטחון.

היו"ר י. הורביץ: אנחנו רשאים לקבוע איזה נושאים להביא לדיון. טוב שהסכסוך במפעלי ים-המלח יושב, לרלא כן היו באים בטענות לוועדת הכלכלה על שאינה פועלת בעניין. אני מציע להזהר מלהכנס לעניין זה, לא מפני שהבעיה של אלקו אינה חשובה, אלא מפני שתקדים יכול לפעול גם בצורה הפוכה.

י. ז. אמיר: אני מציע ליו"ר להתייעץ עם שני הצדדים לסכסוך באלקו, כי רצוי לדון בכך כאן.

היו"ר י. הורביץ: אני מוכן לבדוק זאת, אבל אם צד אחד יתנגד לדיון כאן, לא נעשה זאת. אם יבקשו לקיים דיון, נראה זאת כדבר דחוף ונקיים ישיבה שלא מן המניין.

אנחנו עובדים לסדר-היום. נתבקשתי על-ידי ד"ר דינשטיין וישראל ליאור להתבצל בשמם שלא יכלו לבוא לישיבה זו, כי היה עליהם לנסוע עם אורחים מחוץ-לארץ למקום שבו קודחים עכשיו.

מ. חריש:

כבר היה לנו דיון אחד בוועדה בנושא זה, ולא אחזור על הפרטים, ברצוני רק לעדכן אתכם לגבי מה שהתרחש בנושא של האנרגיה ומה היה הטיפול של הכנסת בנושא זה מאז הישיבה במושב הקודם של הכנסת ועד היום. כאן קרה דבר מוזר. היתה הצעה לסדר-היום של הכנסת בנושא האנרגיה, ומליאת הכנסת העבירה את הדיון בו בוועדת הכלכלה; ובעוד ועדת הכלכלה דנה בנושא הובאה לכנסת הצעת חוק פרטית של חה"כ שכטרמן בנושא האנרגיה, אשר תואמה עם גורמים ממשלתיים. אחרי קריאה ראשונה בהצעת חוק זו היא הועברה על-ידי מליאת הכנסת לדיון בוועדת הכספים. ועדת הכספים גמרה את הדיון בהצעת חוק זו עוד בפגרה, ובראשית המושב של הכנסת הזאת העבירה את ההצעה לניסוח למשרד המשפטים. ההצעה תובא בקרוב לקריאה שנייה ושלישית של הכנסת.

לגבי ההצעה שלי נועצה בזמנו ועדת הכלכלה בגורמים שונים כדי למנוע את העיכובים בממשלה בטיפול בהצעת חוק לאנרגיה. שלב אחד נסתיים, ויש הצעת חוק לאנרגיה. מתוך היחס שלי לנושא זה התחלפתי עם חברי לסייעה בדיון בו במליאה. כלליית החוק לרשות לאנרגיה התקבל בוועדת הכספים כמעט בכל סעיפיו, פרט להסתייגות אחת של חה"כ שכטרמן, והסתייגות אחת שלי שעוד אעמוד עליה.

לדעתי הצעת החוק של הממשלה נכונה יותר בהשוואה להצעתו של חה"כ שכטרמן, מבחינה זו שהרשות נשארת באחריות הישיבה של הממשלה, שנושאת גם באחריות פרלמנטרית ישירה כלפי הכנסת. על-ידי זה נמנעה תקלה שיכלה להגרם לו נתקבלה הצעת חה"כ שכטרמן, שהרשות לאנרגיה תהיה רשות עצמאית כדוגמת רשות השידור. נוצר מצב שרשות השידור היא עצמאית ולשר שממונה על גיצוע חוק רשות השידור אין סמכויות. זה היה לא טוב לו קרה אותו דבר עם הרשות לאנרגיה. ולדעתי טוב שהאחריות הפרלמנטרית והסמכות לרשות האנרגיה נשארה בידי הממשלה.

בשלב זה איננו צריכים לטפל כאן בנושא של חוק לרשות האנרגיה, שהוא בטיפול של ועדה אחרת, אלא לשאול: האם החוק כפי שהוא הועבר למליאה לקריאה שנייה ושלישית יכול לטווח ארוך לסייע בהערכות הממשלתיות לטיפול בנושא זה. עוד לפני שהובאה הצעת החוק לכנסת הבעתי את דעתי, כי היקף הנושא וחשיבותו מבחינת מדינת-ישראל כחייבים היום הקמת משרד ממשלתי שיעסוק אך ורק בנושא זה, ולא שהטיפול באנרגיה יהיה חלק ממערכת כוללת במסגרת משרד המסחר והתעשייה, כאשר השר במסגרת טיפוליו במשרד זה אינו יכול לתת לנושא זה את העדיפות הגבוהה ביותר; הוא הדין במשרד האוצר, שגם הוא מופקד על נושא האנרגיה, ואצלו הנושא הזה הוא בעדיפות נמוכה יותר, אחרי ענייני התקציב, מאזן התשלומים, הפיחותים וכו'. דברים אלה טבועים באופיו של המשרד לאור הלחצים והצרכים היום-יומיים.

הצעת החוק לרשות לאנרגיה מציעה הקמת רשות נפרדת שתאחד בתוכה את כל המערכות שעוסקות בענייני האנרגיה, ורשות זו תהיה כפופה לשר המשא ומתן במסגרת הרגילה של המשרד שלו, כאחד הנושאים שהוא מטפל בהם. אני עדיין חושב שלאור גודל התקציבים המוקצבים לנושא של פיתוח האנרגיה, אם נקח לדוגמה רק את הנושא של פיתוח חברת החשמל בשנים הקרובות; הקמת תחנות גרעיניות; תנחת הכוח להפעלה על-ידי פחם בחודיה - כל ההשקעות בתחום זה בלבד סחייבות הקמת משרד ממשלתי מיוחד, שיהיה בכוחו לדאוג להשגת התקציבים הדרושים. משרד ממשלתי שנושא האנרגיה הוא רק אחד הנושאים מני רבים שהוא מטפל בהם, אינו יכול להגיע לגיוס הון ממש. שלא לדבר שאין בכוחו להרים את הנושא הזה מבחינת התלות של מדינת ישראל בגורמים זרים בנושא האנרגיה.

ס. חריש:

עלינו לזכור שאנחנו תלויים ב-90% מכוח האנרגיה שלנו במקורות חוץ, בעיקר בנושא הנפט, שהם פרובלמטיים. בענין הפקת הנפט אנחנו חייבים עד היום להטיל צנזורה בטחונית, כי יש כאן בעיות של הובלה; בעיות של חשיפה מבחינת החרם הערבי, אם כי היום המקורות נחשפון קצת יותר, אבל אינני יודע אם מחרתיים לא תהיינה בעיות נוספות מבחינות פוליטיות ומבחינת אופ"ק. בחודש דצמבר או ינואר עומדת להתקיים ישיבה של אופ"ק, שבה הם עומדים להחליט על העלאה של 10% במחירי הנפט. לדבר זה תהיה השלכה מיידית על המשק הישראלי, כאשר קנה המידה הוא 90% ממקורות האנרגיה שלנו, בשעה שארצות אחרות, כגון אנגליה, התלות שלה בדלק מיובא הוא לא יותר מאשר 41%, וחלק גדול מזה מהאיזור של הים התיכון; יפן שהיא כל כך חרדה לענין המחירים תלויה ב-64% ביבוא דלק; אירופה ב-58%, אבל שם יש תהליך של צמצומים בשנים האחרונות בגלל קידוחי הנפט בים הצפוני, והאלטרנטיבות של שימוש בפחם בגרמניה, והמאמצים של צרפת בענייני האנרגיה. ההשפעה של דבר זה על המשק הישראלי היא מיידית ולכל אורך הקו. עד שהשימוש בפחם יפוך לאלטרנטיבה אצלנו בעתיד זה ענין של 5 שנים.

בענין זה הקצב של קבלת החלטות, מידת ההשקעות, מידת ההערכות והטיפול בנושא אינם עומדים בעדיפות גבוהה, גם בנושאים כלכליים וגם בנושאים בטחוניים מידיים, כי הדרך הזו, כולל כל מקורות האנרגיה לנושא הבטחוני, על כל חלקיו, כי גם ענין המאגרים שייך לנושא זה, גם שם אינני בטוח שהדבר מתנהל בצורה החלקה ביותר.

הי"ר י. הרביץ:

לא הייתי רוצה שנעשה הפעם מה שעשינו בשנה שעברה, כאשר הקדשנו הרבה ישיבות לבעיות האנרגיה ושמענו מל מי שקשור לענף הזה: את פרופ' ברגמן המנוח; נציגי חברת החשמל והגיאולוגים, שהתחלקו לקבוצה אופטימית ולקבוצה פסימית, כי אני חושש שאפילו נסיים את הישיבה הזאת בהמלצה ברורה על הקמת רשות עם שיניים, תתעורר שאלה של ביצוע. התברר לנו בדיונים הקודמים שלא חסרות לנו תכניות, ולא חסרות חוות דעת של מומחים ושל ועדות משנה, שחקרו את הנושא והמליצו המלצות, אבל לא יכלו להגיד לנו מה הם מציעים לעשות בענין הקידוחים.

נניח שעברנו את כל השלבים וקיבלנו את המלצותיו של חה"כ חריש בענין הקמת רשות אחת שתאחד את המכונים השונים, אני שואל שאלה תכליתית אחת: מה מציעים לנו לעשות כדי לזרז את התהליכים של הקידוחים וחיפוש הנפט; מה מציעים לעשות כדי להגביר את הניצול של אנרגיית השמש. יכול להיות שישיבו לנו שאין זה מתפקידנו, אבל אני הייתי מבקש שנהיה יותר מעשיים, כי עד כה האשמנו את הגורמים השונים, שהם עסקו בנושא בצורה תיאורטית וערטי לאית. כל כך הרבה גורמים טיפלו בזה, אבל כאשר היה צריך לגשת לקידוחים לא תמיד ידעו היכן צריך להעמיד את מכונות הקידוח, ובזבזו על זה מאות אלפי דולרים.

כולנו חיים בהרגשה שהטיפול בנושא זה אינו מאורגן בצורה נכונה. לא הייתי רוצה שבצא ידי חובה על-ידי זה שנמליץ להקים רשות מיוחדת לאנרגיה. אני מבקש הצעות מעשיות יותר, כדי להגביר את קצב הטיפול בנושא האנרגיה בארץ, כי מי יודע מה טומן לנו העתיד מבחינת מחירי הדלק ואספקתו.

מ. חר"ט:

אני הצעתי שלוש הצעות מעשיות. ראשית, הבעיה המרכזית לדעתי היא בעיית המבנה של המערכת, אשר אינה מאורגנת כך שתוכל לקבל החלטות נכונות לביצוע. הדגשנו עומד נושא האנרגיה אינו מקבל תשומת לב מספקת. לאחר שהוקמה ועדה שתטפל בנושא של הקמת רשות לאנרגיה, זה לקח יותר משנה עד שהממשלה הגישה הצעת חוק הרשות לאנרגיה, ועוד 17 חודש עד שהצעה הגיעה לקריאה ראשונה ולהחלטה.

הקמת משרד ממשלתי נפרד לאנרגיה פירושו שיהיה לרובי מיוחד בממשלה לנושא זה, כמו שלענין התיירות ולענין הסיכון יש לרובי בממשלה על-ידי שרים שמטפלים בכל אחד מהנושאים האלה. משרד מיוחד מקבל עליו אחריות עליונה למתן עדיפות ראשונה בממשלה בנושא שהוא מטפל בו. משרד הבריאות רואה את ענייני הבריאות כעדיפות עליונה והוא מטמט לרובי לנושא זה בממשלה. לנושא האנרגיה אין לרובי במשרד ממשלתי אחד; הוא מחולק בין שני משרדים, שבמאבק שלהם על הנושאים שבתחום אחריותם נושא האנרגיה נמצא בסדר עדיפות נמוכה.

לכן ההמלצה שלי להקים משרד נפרד לאנרגיה. אני יודע שדבר זה אינו בר-ביצוע לפני הבחירות הבאות. אני מציע שבריאורגניזציה לקראת הקמת ממשלה חדשה יקחו בחשבון הקמת משרד לענייני אנרגיה. בשלב ביניים במסגרת אותה הצעת החוק לרשות לאנרגיה שעומדים להביא לאישורה של הכנסת, אני ממליץ שיו"ר הרשות לענייני אנרגיה יהיה שר ולא דרג נמוך מזה, כל אחרת זה יהיה חלק ממאבק על סידור של נושאים. השר צריך להיות אחראי ישירות לנושא זה. יש לנו במדינה הרבה רשויות שבראשן עומד שר, וזה קובע את העדיפות שנותנים לנושא. השאלה היא אם יו"ר הרשות יצטרך לעמוד בתור אצל השר, או שהשר יהיה אחראי ישירות בפני הכנסת על הנושא של האנרגיה.

הכנסת עצמה גם כן אינה ערוכה לטפל בענייני האנרגיה. כל כמה חדשים מקדישים לזה דיון, אבל אין לחץ להקמת מערכת ממשית כדי לטפל בזה. ישנם דיווחים רשמיים, ואני יודע נאיו מידה נעשים לעתים דברים בגלל הצורך לדווח למישהו, ואנחנו יודעים איזה ערך יש לדברים שעושים אותם רק מפני שצריך לדווח. בוועדה לענייני אנרגיה הדבר הזה הוזנח.

לדעתי יש קשר בין שני הדברים, ולכן אני מציע שתהיה ועדה מיוחדת של הכנסת לענייני האנרגיה, אם לא בקדנציה הזאת, אזי בקדנציה הבאה, כדי ליצור מערכת מסגרתית שמאפשרת תיפקוד בענין זה. את זה איננו יכולים לדרוש היום כאשר יש שני מכונים בשתי רשויות שונות שאין ביניהן שיתוף פעולה. קיבלנו כאן ידיעות על חוסר תיאום ועל העלמת מידה מצד מסגרת אחת כלפי המסגרת השנייה. אין שיתוף-פעולה במסירת אינפורמציה בגלל הרשויות השונות. מכון הנפט הוא במסגרת משרד האוצר, אבל המחקרים של האבן הביטומינית, ושל חברת החשמל, הם במסגרת משרד המסחר והתעשייה, וזה שוב פעם בקטגוריה נפרדת ולא באותה מסגרת. אין מסגרת תיאום, ומבחינה זו אין ההחלטות במוסדות המחליטים מתקבלות בצורה מסודרת. זה צוות של אנשים המעוגן בחוק והם האחראים לסינון של קבלת החלטות.

אנחנו זוכרים את ענין ההסכם עם חברת הנפט האמריקנית לגבי הקידוחים בא-טור. אני התרשמתי בזמנו שזה היה הסכם טוב, אבל היו ויכוחים עם קיש, אשר טען שההסכם הוא הסכם להפקת נפט ולא לקידוחי נפט, כי הוא האמין שהנה-הנה יהיה נפט.

הינ"ר י. הורביץ:

הוא טען מה שטענו כולם שההסכם שחותמים עם הזרים הוא הסכם הפקה ולא הסכם לקידוחים, ועוד יתברר בעתיד מי צדק, כאשר נראה אין הם ינהגו.

מ. חריש:

באותה ישיבה השתתף גם פרופ' גינצבורג, אשר
אמר כי אין כל בטחון שיימצא שם נפט; ובאותו
זמן אמר מר קיש שסיד יימצא שם נפט. נכון שהוא לא היה היחידי שחשב
כך. אם ההסכם היה טוב זה היה מקרי, כי הוא לא עבר את כל שלבי
הביקורת שצריכים להיות לגבי הסכם כזה, והם אינם קיימים במערכת היום.
לפני שהממשלה מחליטה על הסכם כזה צריכה להיות מערכת של מומחים
שיכולה לבדוק את הדברים ולוטר מה האלטרנטיבות והאופציות, ורק אז
מגישים זאת למערכת העליונה. אני מחפש דרך לתת לנושא זה עדיפות
ראשונה כדי שתהיה אפשרות לתבוע לאחריות. היום אין סמי לתבוע
אחריות לנושא.

פרופ' ליאון פדור:

זו הפעם הראשונה שאני מופיע בוועדת הכלכלה
בנושא זה, ואני מודה על הכבוד. עלי להקדים
ולומר שקשה מאוד לתת חשונה לשאלתו של היו"ר, כפי שהוא ניסח אותה,
כי בעיית האנרגיה קיימת עכשיו בכל העולם. אי-אפשר להגיד שבאיזה
שהוא מקום הצלחנו - בין אם יש שר האחראי ישירות לענייני האנרגיה
ובין אם אין - למצוא את הפתרון הכופי לבעיית האנרגיה. אני מבין
משאלת היו"ר מה הדבר הלוהץ עליכם, ולדעתי אנחנו בזבזנו הרבה זמן
וכסף ואחרנו בטיפול בבעיה זו.

אני מסכים לדעתו של הה"כ חריש, כי כאשר
שר עומד בראש הטיפול יש סיכויים גדולים יותר לנושא. הורתנו אומרת
שאנחנו נהיה לדאש ולא לזנב, אבל לעתים הזנב גם כן חשוב, כי הוא
קובע את כיוון הפלגה של האניה. אבל שר בלבד לא יביא לנו את
הישועה. יש צורך בצוות מומחים ואנשי מקצוע בעלי ניסיון אובייקטיביים
שיגשו לעניין מתוך גישה לאומית ולא מסחרית. צוות מומחים שמטפל
בענייני האנרגיה מתוך גישה לאומית יוכל הרבה יותר מהר להציע פתרון,
באיזה דרכים לנקוט בקידוחי הנפט, מהו המקום הנכון שבו יש לקדוח;
אין להגיע לאט לאט לניצול יותר גדול של אנרגיית השמש בפקום הנפט
וכו'.

הדבר הראשון לדעתי הוא: אניעת בזבזו והקטנת
הצריכה. המשימה הראשונה של צוות המומחים צריכה להיות תכנון הצריכה.
לדאבוני אין אצלנו תכנון של הצריכה, אלא רק תכנון של הייצור, וגם
בשטח זה אין מספיק מחשבה כיצד לנצל את האנרגיה הטבעית שיש לנו זו
השמש. אצלנו מקציבים כסף להקמת תחנות כוח, אבל לדעתי ועדת הכלכלה
צריכה לפעול באופן דחוף כדי להביא להקטנת הצריכה, ולתכנון האנרגיה
של העתיד. יש אצלנו בזבזו משועשוע בשימוש באנרגיית החשמל, שהיא
האנרגיה היקרה ביותר. כדי להדגים לכם זאת במספרים: אנרגייה
מינימלית של 200 מגוואט זה בערך 300 מליון ל"י, כמעט חצי מתחנת
רידינג ד'. והמדובר במטבע הוץ.

אני שומע שזה כבר קרוב לשנתיים שמטפלים
בהצעת החוק לרשות לענייני אנרגיה. מה שאני מציע יש לבצע באופן
מידי מבלי לתנות שתהיה רשות מיוחדת שבראשה יעמוד שר.

היו"ר י. הורביץ:

נניח שעברנו את השלב הזה, יש רשות ויש שר,
אין חומכים את 300 מליון הל"י האלה במטבע

חוץ?

פרופ' ל. פדור:

פשוט מאוד: משנים את תעריפי החשמל.

י. ז'ק אמיר:

כלפי מעלה או כלפי מטה?

פרופ' ל. פדור:

לא למעלה ולא למטה, אלא על פי שימוש רציונלי,
כי אם השימוש אינו רציונלי גם התשלום לא
יהיה רציונלי. יש לשנות את תעריפי החשמל מתוך גישה לאומית לעניין,
כפי שצינתה קודם.

פרופ' ל. מדו"ר:

יחד עם שינויי תעריפי החשמל יש לעשות הכל כדי שיהיה שימוש מבטיח באנרגיית השמש. הגרפנים הקטנים את השימוש בחשמל על-ידי קביעת סחיר של 4 פניג לקילוואט, כדי שישמשו יותר בפחם לייצור דלק. אצלנו הגענו למליון בוילרים חשמליים, שכמחצית מהם סהוברים לזרם לילה, והמחצית השניה לזרם יום. זה בזבוז עצום של אנרגיה, וכאשר טביעים לשיא בשימוש בחשמל לבוילרים חברת החשמל דורשת כסף כדי לבנות תחנות כוח נוספות.

במקום השימוש בבוילרים חשמליים יש לעשות הכל לניגול מבטיח של אנרגיית השמש לחמום מים. רבות מארצות אירופה, בעיקר גרמניה, התחילו להשתמש בקולקטורים של אנרגיית השמש, למרות שם ימי השמש הם מועטים ביותר בהשוואה אלינו.

אחד הפתרונות הוא להגיע להקטנה רציונלית של השימוש בדלק באכשירים לא קונבנציונליים. יש להטיל על צוות מוסחים לבדוק מהם המכשירים הכי רציונליים כדי לחסוך באנרגיה של הדלק לתעשייה, שלעתי אפילו להגיע בה לחסכון של 30% לפחות.

לשאלתו של היו"ר איך לחסוך 300 מליון ל"י בטבע זר - קודם-כל להעביר שלישי מהבוילרים החשמליים מזרם יום לזרם לילה, כאן כבר יכולים לחסוך כ-100,000 קילוואט. אנחנו הצענו דרכים להגיע לכפל הספק שיכול בשנה אחת לתת חסכון של 100 מגוואט, ובמקומות שמשתמשים בדודי שמש הגיעו אפילו לחסכון של 200 עד 250 מגוואט; אני יכול להבטיח לכם כי לפי החישובים שאני עשיתי אנחנו יכולים להגיע לחסכון של 400 מגוואט במסך שנתיים, אם ינקטו בדרכים של הקטנה רציונלית של השימוש בדלק על-ידי מכשירים לא קונבנציונליים. וזאת מבלי להסתכן עם חברת החשמל או עם משרד המסחר והתעשייה.

לסיכום, לדעתי צוות מוסחים צריך לבדוק את הצריכה בחשמל, שיש בה בזבוז רב ולהציע פתרונות לתכנון השימוש באנרגיה.

ד"ר חגיבי: מדבית הדברים שהעלה כאן ח"כ הריש הם במישור הפוליטי, שאני בעובד מדינה איני יכול לעסוק בהם. על כן אצטמצם בדברים שאני יכול לעסוק בהם במסגרת תפקידי.

קודם-כל נקודה עובדתית. יש תיאום טוב בין המכוניט השונים בנושאים של תחליפי דלק, כגון: אבן אביטופנית וכו'. יש תיאום מלא בין חברת החשמל לבין הפכו הגיאולוגי, כי המחקרים האלה יוזמו על-ידי המדען הראשי של המשרד שלנו, וזה כולל גם תכנון פרויאקטים על-ידי חברת החשמל.

להערתו של ח"כ הריש על העדר לובי במסגלה לענייני האנרגיה - בנושא של החשמל, שהוא נתון למסכותו של שר המסחר והתעשייה, אין בעיה של עדיפות שהנושא מקבל אצל השר. איני חושב שזו בעיה של חוסר לחץ מטפיסי, לפחות בתחום המשרד שלנו כפי שזה קיים היום.

איני יכול להתייחס כאן להצעה של הקמת משרד מיוחד לענייני אנרגיה. ח"כ הריש העלה הצעתו זו בוועדת הכספים בדיון על הצעת החוק להקמת רשות לענייני אנרגיה, והיא לא נתקלבה. מה המשפעות הקונבנציונליות הפורטלית של הצעה זו, לא עלי לומר זאת ולכן לא אתייחס לזה.

הוא הדין לגבי הצעת ח"כ הריש שבראש הרשות לענייני אנרגיה יעמוד שר - על הנועדה הזאת להחליט מה משמעותה הלגיטליטי של הצעה זו.

רם חביב:

עד כמה שידוע לי יש כוונה להביא את הצעת החוק לרשות לענייני אנרגיה לקריאה שניה ושלישית בסיפם הקדומים ביותר. קשה לדעת כרגע מה יהיו התהליכים לאחר שתקבל הצעת החוק. פורמלית זו הצעה של חה"כ שכטרמן, כפי שהיא יצאה מתוקנת ומשופצת לאחר הדיונים בוועדת הכספים. זה עניינה של מליאת הכנסת אם היא תעניק לזה עדיפות בתהליכי החקיקה.

הדיון כאן לא נסב על חסכון באנרגיה, אבל כיוון שפרופ' מדז'ר הזכיר כאן כמה דברים, אינני יכול להביע דעה מקצועית לגביהם, אבל אני יכול לחזור על דברים שנאמרו כאן בהזדמנות אחרת, כאשר הוועדה דנה בנושא בהשתתפות פרופסורים ונציגי חברת החשמל, שהחלו ביישום ההצעות לכפל הספק על-ידי הקמת ריאקטורים. הענין של קביעת נורמה ותעריף מבוקר התעכב בגלל הסקציות של הסטנדרטים.

אני יכול רק לחזור ולומר, שהתהליך שם הוא בעיניו, וגם אם משהו יחלוק על היקף החסכון, אין ספק שיש פה פוטנציאל ניכר של חסכון, ועושים הכל כדי ליישם זאת בהקדם האפשרי. איני נכנס כאן לאספקטים המקצועיים של הנושא הזה.

לגבי ההצעה של ועדה מיוחדת של הכנסת לנושא האנרגיה - אם תרשו לי לומר את הדברים כמי שמוזמן לוועדות של הכנסת כשהן דנות בנושאים אלה - סביר להניח שתהיה תועלת רבה בריכוז הדיונים בנושא זה, לעומת המצב הקיים שבו ועדת הכספים דנה בנושא האנרגיה מאספקטים כספיים טובהקים, כמו קביעת תעריף; דרך-אגב, היום אישורה ועדת הכספים העלאת התעריף של החשמל; ועדת הכלכלה דנה בנושא האנרגיה מאספקטים כלכליים, וועדת הפנים מאספקטים של איכות הסביבה; והנושא נדון גם בוועדה לביקורת המדינה. סביר להניח שהעדה מיוחדת תוכל להקנות עוצמה ראויה לטיפול בנושא האנרגיה.

מנתם הו:

האמת היא שיש כל כך הרבה תכניות ורעיונות שהשאלה היא - כפי שהיו"ר הציג אותה נכונה - איך לבצע זאת? לא אגלה כאן סוד, הדבר ידוע לכל, שעוד ביום ששי ערב מלחמת יום הכיפורים הוקמה ועדה, שתפקידה היה לבדוק את הדרכים לחסכון באנרגיה; ועד היום נמשכת הפעולה של חסכון בדלק שיש לנו, בשימוש עם האוצר ועם משרד המסחר והתעשייה. היה דו"ח של ועדת ויילר שהוגש לוועדת הכספים, ובפירושו אפשר להגיד שלו היינו עושים מה שתכננו לעשות, אולי לא בשנה הראשונה, היינו חוסכים בה 2.5%-3%, אבל במשך 3 שנים אפשר היה לחסוך לפחות 10% מהיבוא של הדלק, או לנצל אותו לצרכים אחרים של פיתוח התעשייה. בשנת 1977 יעלה לנו הדלק כ-800 מליון דולר, לפי הצריכה של שנת 1976. זו אינה השערה אלא מבוססת על מספרי הצריכה. אנחנו עומדים היום ברמת הצריכה של שנת 1973, אבל באופן טבעי בגלל כל מיני סיבות שלא כאן המקום להכנס בהן, היה חסכון על-ידי הקטנת הפיתוח. לו היינו מבצעים בשנתיים האחרונות את מסקנות הסקרים לחסכון בדלק בתעשייה, שהוא מרכיב חשוב מאד, מאחר שמדובר כאן בחסכון כפול: גם בדלק וגם בחשמל, היה יכול להיות חסכון ניכר, מאחר שהניצול של הדלק בחשמל הוא גדול מאד. אני מדבר על דלק בתעשייה, בחקלאות ובצריכה ביתית. לו היינו שפים יותר דגש עוד לפני שנתיים וחצי על אנרגיית השמש, כאשר מדינות רבות בעולם שאין להן כל כך הרבה שמש, התחילו לפתח את מקור האנרגיה הזה הרבה יותר מבחינת השימוש בו. יכולנו חלק חשוב מאד מהצריכה להעביר לשימוש באנרגיית השמש לחימום מים, לחימום ביתי וכו'.

האמת היא שהבעיה המרכזית היא הביצוע ולא התכנון. מדברים רבות בארץ על חיפוש נפט, והדגש הוא על קידוחי נפט. אבל אל נשכח שבינתיים אנחנו מייבאים את כל הנפט שלנו מחוץ-לארץ. חיפוש הנפט מפותלים בין גורמים שונים, שכל אחד מטפל בו מתוך האינטרסים שלו. בכטיקו ובאירן מטפלת בזה חברת מטפלת. באורוגווי קיימת זה 30 שנה חברה אחת שקונה את הנפט, וגם מוכרת אותו לפי התקנות שלה.

היו"ר י. הנרביץ: אתה מערער על כך שביבוא הנפט עוסקים אצלנו כמה גורמים?

מנחם חן: צריך לתת את הדעת לא רק להיפוש הנפט אלא לריכוז יבוא הנפט, שצריך להיות דבר מרוכז, כי יש לזה השלכה ליתר המרכיבים של האנרגיה. הממשלה מסרה את הקונצסיות לחברות, בו בזמן שאנחנו טוענים שצריכה להיות רשות אשר תחזיק בידיה את כל המרכיבים והיא צריכה להתוות את המדיניות בהתאם לצרכים.

בא אלי איש מקצוע מבתי-הזיקוק ואומר שמשום-מה קנו דלק קל ולא דלק כבד במקום מסויים, מפני שלמישהו נראה היה שכדאי לעשות זאת. כתבתי בעניין זה מכתב לד"ר דינשטיין, כי לדעתי זה ענין של מדיניות שיש לו השלכות טרחיקות לבת. לו היו קונים דלק כבד הזיקוק והשימוש בו היה אחר לגמרי.

ריכוז הנושא פירושו שהתכנון והביצוע יהיו במקום אחד, וזה צריך להיות גורם לאומי שיכול לראות את התמונה בכללותה, ולא גורם שפועל מתוך אינטרסים מסלוי.

היתה התקדפות רבה בהיפוש הנפט. כרגע עובדות 8 מכוונות קידוח, וגם מגיע אלינו קצת יותר ידע. השקענו הרבה כסף בהיפוש נפט, שנחלקו הוא של משרד חוץ, והחלק הזה הולך וגדל. אבל מאחר שזו יחידה שפועלת בפני עצמה ואינה קשורה ביתר המערכות חלק מהמאמץ מתבזבז. דבר זה קשור בעצם ההתארגנות. עובדה היא שבחיפוש הנפט נכנסנו לאיזורים חדשים ויש יותר סיכוי נפט מאשר היו קודם לכן. אבל אין איש בעל סמכות עליונה שיכול למנות צוות מקצועי אשר יבדוק את כל התכניות, והאם הפרויקטים שעשינו כבר נעשה במקום הנכון ובצורה הנכונה; האם יש שיתוף-פעולה פדעי מספיק או לא. אגב, עלי לציין שישראל ליאור הולך עכשיו בדרך זו, הוא הביא מומחה מחוץ-לארץ כדי לבדוק את הדברים.

הרגשתי היא, וכאן אני הולק על סך חביב וגם על ד"ר דינשטיין, שמתכונת של רשות אחת לא תפתור את הבעיה, מפני שאם הרשות קשורה עם משרד אחד, לשר יש אחריות פרלמנטרית, אבל לא אחריות ביצועית יום-יומית. אם לא תהיה לשר סמכות ביצוע הרי הרשות תיהפך לחלק מהמשרד שלו, ואז לא תהיה לה הסמכות הדרושה לשנות את הדברים מיטוים. זה יהיה בלתי-אפשרי. חברת החשמל תשאר; הוועדה לאנרגיה תשאר; הוועדה לאנרגיה אטומית תטען שקנו בורים בלי להתיעץ איתה, וכך כל אחד ישכור על תחום פעולותיו, ושיתוף-הפעולה ישאר ענין של רצון טוב, והתיאום יהיה ענין של שתדלנות.

אם מדברים על רשות זו צריכה להיות רשות שתוכל לפעול גם בשטח התכנון ושתהיה לה סמכות. מבחינה זו אני חושב שוועדה מיוחדת של הכנסת יכולה להיות לעזר רב, ויכולה לשמש כגורם של פיקוח. אבל רשות במתכונת כפי שנקבעה בחוק שנתקבל בוועדת הכספים, זו אינה רשות שתוכל לפתור את בעיות האנרגיה בישראל. בעיות האנרגיה בישראל זה קוטפלכט אחד, ולדעתי אנחנו אחרנו מאד את המועד, כי עוד לפני שלוש וחצי שנים נישיבה עם ד"ר דינשטיין, אליעזר טל וחרמוני הקצבנו חצי סליון ל"י לביצוע תכניות אלטרנטיביות, וזה היה עוד לפני מלחמת יום הכיפורים. ענין האבן הביטופינית זו מאז ועד היום אולי ב-10% או 15%, אבל אי-אפשר להגיד שהיה כאן תכנון וביצוע מסוי.

רם חביב: לא הוכח שזה בר-ביצוע. אני מציע בעניין זה לשמוע את דעתו של המדען הראשי.

מכתב תגובה:

לא נעשו מספיק נסיונות גשטה זה. יש לנו משק אנרגטי פני סמותח מאד. אינני יכול להגיד זאת גם על האיחסון התת-קרקעי לא מפני שאין בסף, אלא מפני שאין מי שיחליט. יכול להיות שמי שמסונה על כך אין לו הסמכות להחליט. כדי שתהיה אפשרות להחליט צריכה להיות רשות בעלת שיניים, ולא שתהיה סמוכה על שלחנו של איזה משרד או שר שהוא בעל אחריות מולטנטרית, אבל לא סמכות ביצועית. זו צריכה להיות רשות מיוחדת שתהיה לה הסמכות להחליט בכל הנוגע לענייני האנרגיה בישראל, ותוכל לשפול בכל פרטי הפרטים. אם לא תהיה רשות כזאת! אני מקפזק ביכולתה לפתור את הבעיות.

היו"ר י. הורביץ:

אני רוצה לקוות, כי הצעת החוק של חה"כ שבטרמן, גם לאחר השינויים שהוכנסו בה על-ידי ועדת הכספים, תתן דחיפה ותתרום לפתרון הבעיות של האנרגיה. (רם חביב: אין ספק).

אני שותף להרגשתו של חה"כ חריש שבמסך שנים היה מחיל חמור מאד גשטה זה, ולא עשו מה שצריך היה לעשות. אינני יכול להתנחם בזה שוועדה הכלכלה כדי פעם העלתה את הנושא לדיון. אינני מתנגד להכרזות ולהמלצות, אבל השאלה היא מה יצא מכל הדיון הזה. אנחנו אנשי מעשה, האם הכרחי לחכות עד לקבלת החוק כדי לאחד את המכונים השונים? האם אי-אפשר לרכז את כל התפקידים האלה של המכון הניאולוגי ואחרים בלי חוק של הכנסת? האם הדאגה היא שמישהו לא יהיה שבע רצון מזה?

בדיונים הקודמים כאן היתה לנו הדגשה שאיננו סיישמים את ההמלצות, ואיננו תורמים כלום לביצוע. טקטיים סייסטריוניים על ענייני הנפט בהשתתפות פרופסורים שעשו עבודות יוצאות-טן-הכלל, אבל מדוע לא עשו כלום בעניין ניצול אנרגיית השמש במשך כל כך הרבה שנים? נכון שהשבר על זה, אבל לא ניגשו לייסוס הדבר. אני זוכר באיזו צורה לעגנית התייחסו במשך שנים להצעותיו של זרחין בקשר לניצול האבן האפיטורטנית, וניצול השמש לקירור. אולי עוד יתברר במשך השנים שכולנו היינו קצרי אמונה, והוא הצודק.

מר חן אמר כאן דבר נכון: מה ערך לחוות-דעת אם לא משה לישיש אותן? במשך שנים אנהנו עוסקים בנושא זה, וזה עלה הון הוצעות, אבל כל הזמן עוסקים בעניינים שוליים, כאשר אין דבר חשוב יותר לסייגה כאשר ענייני האנרגיה. אני בטוח שלו היינו בקידוח אחד מגלים כסף רב, זה היה כשנה את הכל. הבעיה היא שבין הרצונות ובין ביצוע ההכניות דובעת ההום. דוקא שר האוצר מהשיב מאד את הנושא הזה ונוטה להשקיע בו את כל הדרוש.

הייתי רוצה לדעת מדוע אין עידוד לשימוש בדוודי שמש להיכנס מים על-ידי ביטול מס קנייה וכו'?

ג. תריש:

זה לא רק עניין של ביטול מס, ישנם חוקים עירוניים אשר אוסרים את השימוש בדוודי שמש, וזו גישה אנטי-סמבונית.

רם חביב:

מפני שאפשר באותו דוד להשתמש גם באנרגיית השמש וגם בהשמל.

מר ז'ר:

אני חושב שזו תעודת עניות בשבילנו שדוקא נורבגיה, שבה יש כל כך מעט שמש, יש מפעלים שעובדים על-ידי קולקטורים של השמש. טבחית הצריכה בהשמל נורבגיה היא הראשונה בעולם, 12,000 קילווט שעות לשנה לעומת 4500 - 5000 קילווט שעות באמריקה, והם עשו קולקטורים של אנרגיית השמש.

היו"ר י. הורביץ:

אני חושב שבידינו לעשות הרבה מאד בשטח זה, ואין צורך בחוק בשביל לאחד מסגרות. לדעתי אנחנו צריכים לקבוע יתרונות ניכרים לשימוש בדוודי שמש, ואפילו לתת הלוואות נוחות לפטרה זו. אני יודע שקיבוצים רבים עשו מאמצים בשטח זה וחלקם אף הצליחו. אולי צריך להעתיק שיטה זו גם למושבאים.

בזמנו המליצה הוועדה לנסות כמה מהצעותיו של זרחין, כדי להווכח אם הוא צודק או לא. אני מודה שאחרי כל דיון בענייני האנרגיה אני יותר סדוכך. יש לי הרגשה שבעניין זה אנחנו חדלי אונים. יהיה מי שיגיד שהיו לנו הצלחות בשטח זה, יש רשת תת-קרקעית ופכשירים לא רעים. לא צריכים להיות חכמים גדולים בשביל לקנות נפט מאירן ומונצואלה בפחירים שהם פכתיבים לנו. החכמה צדיקה להיות לחתור בכל כוחנו לרכז את כל הגופים ולעשות מאמץ עליון כדי לנצל את האנרגיה המקומית.

י. יודין:

האם היתה פחשבה נוספת בדבר פיקוטו של הנמל לפירוק הפחם לתחנה בחדרה?

רם חביב:

היתה ועדה בראשותו של דן חירם, לשעבר מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה, שהמליצה לפרק את הפחם בחיפה ולהוביל אותו לחדרה. שר התחבורה ושר המסחר והתעשיה, הנוגעים בדבר, אימצו את הדו"ח הזה לצרכי חסכון בזמן יקר והסמיכו את רשות הנמלים והרכבת להתחיל בתכנון. אבל יחד עם זאת הטילו על אותה ועדה בהרכב מצומצם יותר לבדוק מחדש את האפשרויות של פריקה ישירה בחוף חדרה. העניין נבדק עכשיו ביסודו תוך כדי הסתייעות במומחים בעלי שם ומוניטין בינלאומיים. הבדיקה תהיה מאד נוקבת ללא חסכון במאמצים, ועריכת סקר בינלאומי כדי להגיע לתשובה פבוטסת ופלאה מבחינה כלכלית ואקולוגית, ואני מקווה שהדו"ח יוגש תוך כמה חדשים. זו ועדת דן חירם ב'.

בינתיים סתחילים בתכנון מתוך ידיעה מראש שייתכן ומכום כסף מסויים ילך לאיבוד משום שבבחינת הזמן קשה יהיה להדביק את צרכי הפעלת התחנה במחצית שנות ה-80.

י. יודין:

אני משוכנע שהפתרון בחיפה יהיה בבחינת בניה לדורות והשקעת כסף על קרן הצבי, ועל כן הייתי מבקש את היו"ר לזרז את פעולת ועדת המסנה שבחרנו לטיפול בנושא זה. הגיעו אלי ידיעות חמורות מאד בעניין זה, והייתי מציע שהוועדה בהרכב מלא או ועדת המסנה תפגש עם הוועדה החדשה שמונתה כפי שפסק לנו מר חביב.

היו"ר י. הורביץ:

אני יודע אם זו היתה הכוונה של ועדת המסנה, אבל אני שמה שחה"כ יודין העלה נושא זה. נזמין את הוועדה של דן חירם בהרכבה המצומצם כדי לקבל דו"ח ביניים.

פרופ' ל. מדוז'ר:

בעקבות דברי היו"ר אני מוצא לנכון להדגיש, כי הטיפול בבעיה זו בוועדת הכלכלה עזר מאד, ויש לי על כך מסמכים, עד כדי כך שעובדי חברת החשמל בעתון פנימי שלהם פרטמו שכפל ההספק יתן חסכון של קרוב למליון ל"י לשנה. יוצא שזה בעצם הרווח שלהם. הייתי מבקש לצרף את העתון הזה לפרוטוקול.

רם חביב:

בעקבות דברי פרופ' מדוז'ר, אני הזכרתי דבר אחד בתחום החסכון, ולא הזכרתי דברים אחרים, כי הנושא היום לא היה חסכון באנרגיה. יש פעילות בתחומים אחרים גם במשרד וגם במקומות אחרים שלא הזכרתי כאן.

ע. הדר:

בעניין דוודי השמש שמעתי מיצרנים שמוטל מס קנייה גבוה; ושפענו כאן יש גם חוקי עזר עירוניים המונעים שימוש בדוודי שמש - מדוע לא נעשה שום דבר בשטח זה?

ע. הדר:

פרופ' מדז'ר אומר, כי ניצול אנרגיית השמש יכול לתת חככון עצום, יכול להיות שזרין לבטל את ההיטלים ולטפל גם בחוקי העזר העירוניים כדי לעודד את השימוש בדוודי שמש. שמענו כאן את הדוגמה של גורנגיה. במקום ללכת על החיוב אנחנו הולכים על השלילה. זה דבר אלמנטרי שאפשר לעשות גם בלי חוק.

מ. חריש: ענין ההיטלים קשור לאוצר, אבל אפשר למצוא פתרון גם לזה.

רם חביבי: בשנתיים האחרונות ישנה פעילות נמרצת ביותר בשטח השכלול והפיתוח של הנושא הזה. מצד אחד שימוש בפתקני שמש בנתיים רבי קומות גם לקירור וגם לחימום. הפשרו שלנו דרך המדען הראשי מקציב הרבה כסף לחברות ולמפעלים במקומות שונים במדינה, אשר עושים ניסיונות בשטח זה. ברגע שניסיונות אלה יהיו בשליט ליישום מבהינה טכנולוגית, הדבר יהיה יותר יעיל מכפי שהוא היום. אז כל ההתייחסות וההפרשיות תהיה בעלת אופי אחר. אז יהיה מקום לפעול בכיוון של שינוי חוקי העזר העירוניים גם מטעמים אסתטיים וגם מטעמים אקולוגיים.

יש כאן צד שני, כי גם לדוודי השמש משתמשים בחשמל כאשר אין שמש, וכאשר קר כולם מפעילים את החימום החשמלי. זה מקוץ את החלק של החככון בחשמל. בכל-אופן הנושא זוכה לטיפול נכרך ביותר, ואולי היה כדאי שהוועדה תזמין את המומחים לנושא זה כדי לקבל יותר פרטים.

יוסף זינצ'ק: היות והועלה כאן הנושא של חככון וכל מיני פעולות יזומות שיאפשרו לחסוך באנרגיה בתעשייה ובענפים אחרים, ברצוני להדגיש - פרופ' מדז'ר כבר התייחס לזה - שהמפתח לחככון הוא מחיר ריאלי לחשמל. אם בתעשייה היו משלמים מחיר אמיתי עבור החשמל, לא היה מקום לבוא אליה ולשכנע אותה בהלוואות ניתוח שיחככו בחשמל. הצרכן חוסך במה שכדאי לו. אם התעשיין עובד בשיטה של קוטט פלוס לא איבפת לו. ברגע שהמחירים יהיו ריאליים ולא יהיה הבסיס של קוטט פלוס התעשיינים ידעו מה לעשות.

ע. הדר: בכמה סטובסד היום החשמל?

יוסף זינצ'ק: מדובר היום ב-40% של הפרש ריאלי, אבל היום השתת בחברת החשמל מסוערך לפי מחיר היסטורי. לדוגמה, במאזן של חברת החשמל הפחת רשום בסכום של 3 מיליארד ל"י, ובדו"ח של בנק ישראל מופיעים 7.5 מיליארד ל"י. זו לא רק בעיה של חככון בחשמל, שורש הבעיה הוא בכך שהמחירים הם מעוותים.

הינ'ר י. הנרג'י: היום לא כדאי לתעשייה לעבוד במשמרת שניה ושלישית בגלל שכר העבודה הגבוה, אבל אם היו קובעים תעריף לילה מוזל במיוחד לתעשייה זה יכול היה לשמש תמריץ. האם זה הבינוני לדעתך?

יוסף זינצ'ק: זה הגיוני בהחלט וזרין היה לעשות זאת, אבל התעשייה היום עומדת בפני סיגנלות שאם אין לה עובדים במשמרת לילה היא אינה יכולה להשתמש בחשמל בתעריף מוזל. יש גם היום תעריף מוזל לחשמל לתעשייה בלילה, אבל המשקל של חוסר היכולת של התעשיין להשיג עובדים למשמרת שלישית הוא כל כך כבד, שהוא אומר שזה לא כדאי לו.

אם מדובר כאן על מחירים אני חושב שהדשות לענייני אנרגיה צריכה להיות גוף נויטראלי שיוכל לקבוע לכל ענפי המשק תעריף בצורה אובייקטיבית. לא ייתכן שהדשות לאנרגיה תהיה כפופה לטי שהוא גם בעל הכוח וגם היצרן של האנרגיה. זה מה שקורה אם הדשות

יוסף זיציק:

כפופה לאחד השרים שמונה על שטח טפזיטי. אם הרשות לאנרגיה צריכה להיות כפופה למשרד שצריך לקבוע את המחירים לתעשייה, זה יוצר טאב לא בריא. זה צריך להיות גורם אינטר-דיסטריפלני.

היו"ר י. הורביץ: הצעת החוק קובעת שהרשות לאנרגיה תהיה כפופה למשרד המסחר והתעשייה, שהוא גם אינטרסנט

בסקרה זה.

י. יודין: האם היתה הצעה לקבוע דיפרנציציה במחירי החשמל לקילוטרים הראשונים ולקילוטרים השניים? זה היה חוסך הסון אנרגיה.

פ. גרופר: התעריפים בארץ לכלל ארכני החשמל הם אחידים, האם יש סקטורים אשר נהנים ממחיר מיוחד?

רם חביב: אפר שזה שנתיים פעילות אינטנסיבית בענין ניצול אנרגיית השמש, כדי להגיע להסכון. אני מתפלא שרק היום שמענו על כך, כי לפני שנה וחצי היתה הצעה לסדר-היום של הכנסת בנושא זה, ולא נאמר לנו אז שעוסקים בנושא. האם אפשר להסיק מסקנה שלאחר אנושא חשוב זה הועלה בכנסת נכנסו להילוך גבוה של פעילות, או שהיה משהו לפני זה?

רם חביב: אני לא ידעתי שנושא זה יעלה בדיון היום, אחרת הייתי מתכוונן לכך ומביא את האנשים המוסחים לתעריפים. העקרון של תעריף עולה ככל שהצריכה עולה יש בו ניגוד לסבבה כלכלי רציונלי של תעריף כפי שהוא בנוי היום על סמך העלויות. אם יש הוצאות גבוהות משלמים אותן בקילוטרים הראשונים. לאחר זאת הקילוטרים העוליים צריכים לכלית להיות יגתר זולים, אם כי מטעמים של מדיניות עליונה צריכים לענות שיקולים כלכליים מובהקים. יש ספק לגבי האפקטיביות של תעריפי טנע. מבחינה חברתית עלולים לגרום לדבר שלא מתכוונים לו, שנייקר את החשמל דוקא לאלה שצריכתם קטנה, וזה יכה אותם מכה רצינית.

היו"ר י. הורביץ: בזמנו נטטר לנו שלקיבוצים יש שעון אחיד...

פ. גרופר: לזה התכוונתי כאשר שאלתי על סקטורים שנהנים מתעריף מיוחד.

רם חביב: לענין זה אני מציע להזמין את המוסחים לתעריפים. הענין הועלה פה בזמנו והוסבר על-ידי נציגי חברת החשמל שקיים דבר כזה, וזה פבוטט על רציפות ספויימת של גביית. מרוכזת וכו'.

ע. הדר: ענין הגבייה המרוכזת אינו רלוונטי, הטיעון שלהם היה של משיכת חשמל מסעון אחד לשירות טטויים, לשעון אחד של חשמל לשירות של כן וכך צריכה. בטסק קיבוצי יש קשר בין שעון אחד לשני, מה שאין כן במושבנים. אם יש שעונים שונים לצרכים שונים החשבון הוא נפרד ושונה.

היו"ר י. הורביץ: האם יש הבדל בתעריף בין החקלאות לבין התעשייה?

רם חביב: יש הבדל בתעריפים כאשר אופי הצריכה שונה.

מה קורה בתעשייה הקיבוצית?

היו"ר י. הורביץ:

רם חביב:
 ענין זה עלה בכמה הזדמנויות, ולפי מיטב ידיעתי הוסבר על-ידי מנהל האגף המסחרי של חברת החשמל, והנושא עלה גם בוועדת הכספים בדיון על התעריפים, ונאמר שבתעשייה הקיבוצית יש תעריף עם מונה נפרד וחשוב נפרד. לפי מיטב ידיעתי והכרתי מפעל תעשייתי בקיבוץ יש לו מונה נפרד והוא משלם בעד צריכת החשמל לפי תעריף נפרד. איני מקבל על עצמי לענות על פרטים, אני יודע שבעקבות השאלה ניתנה תשובה ברורה. איני חייב לדעת באיזה שלב של טיפול הענין עומד, אני מבקש לפנות לחברת החשמל או להזמין מומחים לדיון בנושא זה.

אני מבקש שאתה תדאג לזה שנקבל תשובות לשאלות שהועלו כאן.

היו"ר י. הורביץ:

רם חביב:
 לשאלתו של חה"כ גרופר - מבנה התעריף היום, בעקבות המלצות דו"ח ועדת לוינסון, כמעט הגיע לאופטימום התמחירי הכלכלי. עדיין יש סבסוד מסויים של תעריף ביתי ומתקני לטובת התעריף התעשייתי והמים. אבל זה הולך ומצטמצם ומתקרב למבנה אופטימלי על סמך הקצאת העלות. כל צרכן משלם בהתאם לעלות החשמל ובהתאם לאופי הצריכה. בדיונים קודמים שהיו לפני חדשים דברים חזרתי והודעתי שהמודעות שלנו לענין באה בעקבות היוזמה של האיגוד ינר משלם, והתחלנו לטפל בענין יחד עם חברת החשמל. ההצעה לסדר-היום של חה"כ לנדאו מצאה את הנושא בהתחלת הטיפול. גם בדיונים הקודמים השתתפו נציגי חברת החשמל, רייך ונלקין, והם הצהירו על התחלת יישום המלצות והמסקנות של הוועדות. אני האחרון שאעשה אנליזה משקלה של יוזמת מי וכמה הוועדה תרמה לענין.

נכון שמבחינה מקצועית הענין היה מוזנח, וזה היה עד מלחמת יום הכיפורים כאשר מחיר טונה חלק היה 10 דולר, אם כי גם אז היה צריך לשפל בזה. ודאי שאין לזה אותו משקל מבחינת הטיפול כאשר מחיר טונה חלק עלה ל-80 דולר. מאז, עם השינויים שחלו בענין זה ובעקבות יוזמתו של האיגוד ינר משל והתמנות המשרד כמסונה על חברת החשמל, התחיל טיפול במרץ בענין. זה לא דבר שהיום מחליטים עליו ומחר מבצעים. יש כאן דברים רבים שדורשים בדיקה, ולולא הסנקציות של המנהלטים היינו מגיעים בעקבות הטיפול הנמרץ להצעות מעשיות, ואולי היינו מקבלים אישור מחברת החשמל שהיא ניגשת ליישומן. הדיון כאן תרם, אבל בסך הכל ההצעה לסדר היום הובאה כאשר היה תהליך של יישום, וזה יקח עוד חודשים עד שאפשר יהיה לומר שעשינו כל מה שאפשר לעשות. הדבר מצא את ביטויו בכך שאסרו לתעשיין שהקוסינוס-פי צריך להיות 0.95, ואם זה פחות משהו צריך לשלם. היום יש קרן ומתחילים לגבות כסף לתעשייה לצורך זה.

פרופ' ל. מדוז'ר:
 בזמנו נקבעו קנסות במסגרת הקוסינוס-פי שנכנסו לקרן של חברת החשמל, ובמשך 20 שנה זה היה רווח נקי של חברת החשמל, כי אנחנו בנינו את תחנת הכוח השנייה.

ס. חריש:
 אני חושב שהגענו לנקודה בדיונים על נושא האנרגיה שצריך לעבור לסיכומים ולהמלצות במסגרת ההערכות. בנושא זה אני מציע שלוש הצעות: א) לחייב עקרונית הקמת משרד ממלתי מיוחד לענייני האנרגיה.

היו"ר י. הורביץ:
 אני מציע להתרכז בהצעות שנוגעות לנו ולא לממשלה הבאה.

ט. חריש: (ב) בשלב המעבר, מתוך ידיעה שהכנסת עומדת לאשר חוק להקמת רשות לענייני אנרגיה בקריאה שניה ושלישית, לתמוך בהצעה שיו"ר הרשות יהיה שר.

(ג) להפליץ עקרונות על הקמת ועדה מיוחדת של הכנסת לנושא האנרגיה. הצעה נוספת לעצמנו, שבשלב המעבר ועדת הכלכלה תכנס לסידרת דיונים מספורטים על הנושאים שעומדים עכשיו על הפרק. הנושא הראשון, דודי השמש והחסכון באנרגיה, מתוך כוונה להציע המלצות אופרטיביות לשינויים בחוקים, ודבר זה הוא בידינו.

ע. הדר: אני מבקש שנשמע דיווח על מה שעושים בנושא זה בשלב זה. מה משרד המסחר והתעשייה מתכוון לעשות כדי לעודד שימוש בדודי שמש? היו"ר י. הורביץ: אני מציע לקבל שני דברים: (א) לבדוק את ענין ההיטלים על דודי שמש; (ב) תעריף מוזל לחשמל בשעות שאין לחץ בתעשייה.

אני מציע שלא נעסוק כאן בהמלצות, אלא נבחר ועדת משנה שתביא לנו הצעה מנוסחת. אני מציע שבועדה יהיו חה"כ מיכה חריש וחה"כ יצחק מודעי.

בזה לא סיימנו את הדיון בנושא האנרגיה, ובאחת הישיבות הקרובות נזמין את הוועדה של דן חירם כדי שתמסור דו"ח.

ע. הדר: בזמנו דנו בוועדה זו על ענין דמי ההסכמה, והוקמה ועדה משותפת של תנועת המושבים ומינהל מקרקעי ישראל. אני שומע דברים לא טובים בנושא זה, ואני מבקש שנקבל אינפורמציה.

פ. גרופר: הוועדה היא הגישה שורה של מסקנות מבלי להתחשב במסקנות שלנו. אני מציע שנקבל בענין זה דיווח ממשרד החקלאות.

כן אני מציע לדון בהקדם בענין הובלת הפחם מנהל חיפה לחדרה, כי זה דבר חמור.

היו"ר י. הורביץ: נטפל בזה.

הישיבה ננעלה בשעה 15.40